Ceny Akademie věd 2019: performativní filozofie, úprava vody i dějiny státu

Dva mimořádné autorské týmy, dva mladé vědecké talenty a tři úspěšné popularizátory výzkumu ocenila předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová. Slavnost se konala ve čtvrtek 17. října 2019 ve vile Lanna v pražské Bubenči a udělené ceny jsou spojeny i se zajímavou finanční odměnou.

Československý zázrak

První tým, který byl oceněn za mimořádné výsledky výzkumu, je mezinárodní – česko-slovenský. Výsledkem je téměř tisícistránková publikace nazvaná Československo. Dějiny státu (2018). Autorský kolektiv vedl historik Jindřich Dejmek. Jde o první syntézu specialistů z Historických ústavů české a slovenské akademie věd i vysokých škol, badatelé se opírají o nové výzkumy v českých i zahraničních archivech. Popisují zrod Československa v průběhu první světové války, analyzují období první i druhé republiky a okupace, ale i komunistického a postkomunistického režimu.

Druhý tým tvořili historici z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a Univerzity Karlovy, kteří spolupracovali na titulu Republika československá 1918–38 vydaném v r. 2018. Editory byli Dagmar Hájková a Pavel Horák a jejich objemný titul, vybavený mnoha fotografiemi, dokumenty i grafy, se zaměřuje na dramatické meziválečné období. Na zpracování se podílelo celkem 70 autorů z řady evropských zemí, včetně Německa nebo Velké Británie a prostor tu dostali jak národnostní menšiny, tak kulturní dějiny, dějiny médií i ochrana životního prostředí.

Předávání cen se zúčastnili také ředitel slovenského Historického ústavu Slavomír Michálek a slovenský velvyslanec v Praze Peter Weiss, který vyjádřil radost, že hlavní cenu získali právě autoři publikací o Československu, jež vznikalo v tehdejší politické situaci obtížně, vlastně jako zázrak, a proto bychom jeho dějiny měli pečlivě studovat a brát si z nich poučení.

Mladí a nadějní

Další kategorií byla cena pro mladé vědecké pracovníky a letos ji obdržel Jan Kolář z Botanického ústavu AV ČR, který se zaměřuje na výzkum na pomezí archeologie a ekologie. Specializuje se na práci s velkými databázemi a pokročilou statistikou a vytvořil dosud chybějící elektronickou databázi archeologických nálezů z Moravy a Slezska, což je nejucelenější a nejobsáhlejší soubor údajů o prehistorickém působení člověka v daném regionu. Ocenění pro mladé vědecké pracovníky dále získala Petra Suková, která působí jako postdoktorandka v oddělení galaxií a planetárních systémů Astronomického ústavu AV ČR. Zabývá se výzkumem jevů v okolí černé díry, např. vznikem chaosu v geodetickém pohybu kolem černých děr, které jsou obklopené dalším zdrojem gravitačního pole.

Popularizátoři vědy

Významnou a často poněkud opomíjenou součástí vědecké práce je popularizace. Akademie věd proto podporuje vědce, kteří myslí i na tuto oblast, a ocenila je i finančně. Laureátkou ceny za popularizaci se stala Alice Koubová z Filosofického ústavu AV ČR, která se věnuje zejména performativní filozofii, nedílně spojené s aktivitami ve veřejném prostoru. Vytvořila koncept veřejných debat na sociální a politická témata, která mají publikum inspirovat k vlastní reflexi (mimo jiné v divadle Ponec, Alfréd ve Dvoře), a je autorkou specifického formátu veřejných diskuzí v Národním divadle v rámci tzv. ND Talks. Dalším oceněným se stal arabista Bronislav Ostřanský z Orientálního ústavu AV ČR, který se věnuje popularizaci dění na Blízkém východě. Přednáší pro veřejnost, připravuje školení pro pracovníky veřejných institucí a angažuje se v mediálních debatách a polemikách týkajících se islámu, z nichž některé mu vynesly vyhrocené reakce, včetně osobních výhrůžek. Eva Zažímalová mu proto při ceremoniálu poděkovala i za statečnost, s kterou se nebojí vstupovat do veřejného prostoru. Souhrou okolností B. Ostřanský právě v den ocenění oslavil 47. narozeniny.

Cenu za popularizaci získal i ředitel Ústavu pro hydrodynamiku AV ČR Martin Pivokonský, který je uznávaným vodárenským technologem a patří mezi nejvýraznější osobnosti výzkumu a popularizace v oblasti úpravy vody. Věnuje se mimo jiné aktuálnímu tématu mikroplastů ve vodě, je autorem první vědecké studie, která vzbudila velký zájem české i zahraniční veřejnosti. O jeho úspěchu svědčí i nominace na prestižní mezinárodní ocenění Eni Award v kategorii Advanced Environmental Solutions.

1 Společný snímek laureátů a laureátek cen Akademie věd, včetně autorských týmů a vedoucích představitelů AV ČR na zahradě vily Lanna, reprezentativního prostoru Akademie věd v pražské Bubenči. Foto J. Plavec, SSČ AV ČR

© Nakladatelství Academia, SSČ AV ČR, v. v. i., 2019. Přetisk článků včetně obrázků se výslovně zapovídá. Veškerá práva včetně práva reprodukce jsou vyhrazena.